

ВЪВЕДЕНИЕ

Когато за първи път човек чуе зурнаджийска музика, обикновено се стъписва. Мощният и пробивен звук на зурните и тъпаните, уникалната им темброва интонация, майсторството на свирачите, изненадващият като количество и многообразие репертоар не оставят безразличен слушателя. Има нещо хипнотично в този древен инструмент и неповторимия му звук. А когато към енергията на първоначалното сетивно възприятие се прибави възелът от противоречиви конотации и образи на зурната, става ясно защо това е един от “проблемните” музикални инструменти в България и на Балканите. Такъв, какъвто силно се люби и мрази.

По подобен начин изживяхме първите си срещи с живата зурнаджийска музика и ние. Енергичен удар, транс, проблематизиране – такива бяха жалоните на нашия път към зурнаджийската музика. Не знаем дали стигнахме до нейното сърце, може би още пътуваме към него. Нашето емоционално-рационално пътешествие (другото му име е изследване) би било немислимо без водачи, медиатори. Намерихме ги сред свирачите зурнаджийи от Югозападна България и първият от тях беше Демко Куртов от с. Кавракирово. Щедростта, всеотдайността, откритостта му като свирач и събеседник като че ли бяха знак на интуитивно прозрение, че срещите ни са важни както за самите нас, така и за музиката, която ни събира. И другите зурнаджийи след Демко ни приеха като “колеги”, включиха ни в музикантското си общуване. Отзивчивостта на свирачите ни позволи да намерим най-добрата изследователска оптика: да бъдем едновременно аутсайдери с поглед отвън, етически обективиращ информацията; и инсайдъри, емически участващи в общуването. В резултат на това споделено с музикантите-водачи пътешествие към сърцето на живата зурнаджийска традиция изследователската идея започна да придобива плът и кръв.

Нашето първоначално намерение бе да изследваме една автентична форма на музиката на ромите в България. Както е известно, има музикални инструменти, на които свирят предимно роми, като цимбал, дайре, тъпан и зурна. Има и типични ромски оркестрови формации – в България такива са зурнаджийско-тъпанджийският ансамбъл, духовите музика, модерни оркестри с акустични и електронни инструменти от типа на сватбарските. Докато на други инструменти понякога свирят и нероми, а формациите са етнически смесени, то зурната и зурнаджийската група са само ромски (свирачите на зурна нероми днес в България са по-малко от пръстите на едната ръка).

Тази първоначална идея придоби реални очертания в изследователски проект на тема “Зурнаджийската музика – към автентичната музика на ромите в България” (Zurnaci Music – A Contribution to the Study of Authentic Roma Music in Bulgaria), подкрепен от фондация “Отворено общество”, Будапеща и нейния Център за ромска култура. Трябва да се направи уточнението, че изследователските интереси на авторите към зурнаджийската традиция в Югозападна България имат десетгодишна история. Но благодарение на този проект получихме възможност за концентрирано, интензивно, многостранно изследване на местната зурнаджийска практика. Активните теренни и кабинетни занимания през последните две години коригираха параметрите и акцентните на първоначалната идея. Оказа се, че зурнаджийската музика, правена от роми, е нещо повече от “автентичен фолклор” на една етническа група. Тя е част от традициите на различни етнически и конфесионални групи в България. Тя е един от знаците за балканска